

Antropologia Religii

Wybór esejów

Tom V

Warszawa 2013

Wybór tekstów: Joanna A. Ciesielska, Katarzyna A. Sztomerska

Redakcja: Joanna A. Ciesielska, Katarzyna A. Sztomerska

Korekta: Joanna A. Ciesielska, Katarzyna A. Sztomerska

Skład: Joanna A. Ciesielska

Copyright © 2012 Autorzy i Instytut Archeologii UW

ISBN 978-83-60536-02-5

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
DAGMARA SOCHA	
Znaczenie głów-trofeów w kulturach Nazca i Wari.....	6
DOMINIKA KOSSOWSKA	
Religia Indian Tairona.....	16
JOANNA A. CIESIELSKA	
Wierzenia związane ze śmiercią w tradycji haitańskiego <i>voodoo</i>	26
WERONIKA BRONOWSKA, ANNA GWIAZDA	
Mumie Australii, Oceanii, Indonezji i Filipin	37
JOANNA A. CIESIELSKA	
Obrządek ciałałpalny w tradycji starożytnej i współczesnej Japonii.....	48
MARZENA A. OŻAREK	
Egipska magia kolorów. Znaczenie kolorów używanych w produkcji amuletów i biżuterii w starożytnym Egipcie	56
KATARZYNA A. SZTOMBERSKA	
Ikonografia Yarhibola.....	60
ARKADIUSZ SOŁTYSIAK	
Praktyki wróżbiarskie w starożytnej Fenicji i Kanaanie	68
ARKADIUSZ SOŁTYSIAK	
Wróżbiarstwo we współczesnych ruchach neopogańskich.....	76
ARKADIUSZ SOŁTYSIAK	
Satanizm współczesny	86

Mam zaszczyt przedstawić Państwu piąty tom serii *Antropologia religii*. Kolejne tomy serii od roku 1999 przygotowywane są przez studentów skupionych wokół Zakładu Bioarcheologii Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego [do 2009 roku jako część Zakładu Antropologii Historycznej], przede wszystkim w ramach Koła Naukowego Bioarcheologii [do 2009 – Koła Naukowego Studentów Zakładu Antropologii Historycznej].

Prezentowane w niniejszym tomie artykuły mają formę esejów o szeroko rozumianej tematyce antropologicznej, zarówno w dziedzinie antropologii kulturowej, jak i badań bioarcheologicznych. Są one wynikiem indywidualnych poszukiwań autorów, będących studentami i absolwentami Instytutu Archeologii UW, w zakresie tradycji różnych kultur archeologicznych oraz współczesnych grup wierzeniowych. Teksty ułożono według klucza geograficzno-chronologicznego. Ze względu na duże zróżnicowanie tematyki, zachowanie spójności terytorialnej i ciągłości chronologicznej nie zawsze było możliwe.

Tom otwiera artykuł Dagmary Sochy *Znaczenie głów-trofeów w kulturach Nazca i Wari*, dotyczący interpretacji tych niezwykłych artefaktów w kontekście współczesnej wiedzy o wierzeniach i czynnościach rytualnych kultur prekolumbijskiej Ameryki Południowej. Autorka umiejętnie konfrontuje ze sobą dwie hipotezy dotyczące funkcji depozytów złożonych z odpowiednio przygotowanych głów ludzkich, a także uzupełnia dane pozyskane na drodze wykopalisk archeologicznych informacjami pochodzącymi z badań etnograficznych, ikonograficznych oraz antropologicznych.

Tekst Dominiki Kossowskiej jest próbą rekonstrukcji tradycji i wierzeń Indian Tairona, którzy w okresie prekolumbijskim zamieszkiwali rejon gór Sierra Nevada de Santa Marta w północnej Kolumbii. Współczesne badania tej kultury skupiają się jednak nie tylko wokół źródeł archeologicznych, ale również informacji pochodzących z badań etnograficznych współczesnych Indian Kogi, którzy zamieszkują te same tereny północnej Kolumbii. Pomimo drastycznych transformacji struktury społecznej, wydaje się, że ich dogmaty i wierzenia mogą bezpośrednio wywodzić się z religii Indian Tairona.

Pierwszy z dwóch tekstów Joanny Ciesielskiej opisuje wierzenia, tradycje i obrzędy związane ze śmiercią, praktykowane przez wyznawców religii *voodoo* na Haiti, skąd kult ten się wywodzi. Drugi artykuł opisuje natomiast historię tradycji ciałopalenia w kulturze japońskiej. Jeszcze do początku XX wieku tradycyjną formą pochówku była inhumacja, stopniowo wypierana przez kremację, która obecnie stanowi ponad 99% wszystkich pochówków w Japonii, co w dużym stopniu jest związane z dominacją buddyzmu.

Weronika Bronowska oraz Anna Gwiazda dokonują przeglądu technik mumifikacji oraz tradycji związanych z tym rodzajem pochówku na terenie współczesnej Australii, Oceanii, Indonezji i Filipin. Intencjonalna mumifikacja ciała ludzkiego ma bardzo długą tradycję w kulturach wysp Pacyfiku, co potwierdzają nie

tylko źródła historyczne, ale również badania etnograficzne społeczności zamieszkujących te tereny obecnie.

Artykuł Marzeny Ożarek pt. „Egipska magia kolorów. Znaczenie kolorów używanych w produkcji amuletów i biżuterii w starożytnym Egipcie” przenosi nas na starożytny Bliski Wschód. Autorka analizuje powiązania pomiędzy amuletami oraz elementami biżuterii o znaczeniu magicznym a materiałami z jakich zostały wykonane i odpowiadającymi im kolorami. Na skrzyżowaniu archeologii Bliskiego Wschodu oraz antropologii religii znajduje się artykuł Katarzyny Sztomerskiej, dotyczący przedstawień boga Jarhibola w starożytnej Palmyrze. Analiza ikonografii charakterystycznej dla tej właśnie postaci przedstawiona jest w kontekście wierzeń ówczesnych mieszkańców Palmyry oraz na tle burzliwej historii tego niesamowitego miasta.

Artykuły zaprezentowane przez Arkadiusza Sołtysiaka napisane zostały w roku 2000, jako rozszerzona wersja haseł, które pierwotnie miały ukazać się w „Słowniku wróżb i wyroczni”, pod redakcją Jarosława Kolczyńskiego i Roberta Sadowskiego. Słownik ten niestety nigdy się nie ukazał w druku.

Dwa spośród trzech tekstów Arkadiusza Sołtysiaka łączy wspólny wątek praktyk wróżbiarskich oraz towarzyszących im wierzeń. Pierwszy z nich dotyczy obrzędów tradycyjnie występujących w starożytnych kulturach bliskowschodnich, natomiast drugi odnosi się do obecności tego zjawiska we współczesnych środowiskach neopogańskich. Trzeci artykuł natomiast, opisuje historię oraz charakteryzuje najważniejsze ruchy satanistyczne w epoce nowożytnej.

Oddaję w Państwa ręce zbiór ogromnie zróżnicowany, ale z pewnością interesujący, o dużej wartości merytorycznej. Ufam, że przedstawione tutaj artykuły trafią do przekonania Czytelników, ale jednocześnie zwracam się z prośbą o wyrozumiałość dla początkujących Autorów i Redaktorów niniejszego tomu.

Joanna A. Ciesielska